

George Philip and Son Ltd. London
 62. Philips' New School Atlas
 Oxford University Press, London
 63. Oxford School Atlas
 Meiklejohn and Son Limited, London
 64. Meiklejohn's Intermediate School Atlas
NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG
 Volk und Wissen Volkseigener Verlag, Berlin
 65. Atlas der Erdkunde für die allgemeinbildenden Poly-
 technischen Oberschulen
 66. Atlas der Deutschen Demokratischen Republik, 5.
 Klasse
 67. Unser Atlas
 68. Atlas der Erdkunde für die Mittelschule
NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG
 Atlantik Verlag Paul List-Frankfurt/M
 69. Harms Schulatlas Deutschland und die Welt
 Verlag Velhagen und Klasing, Bielefeld
 70. Kleiner Schulatlas
 Georg Westermann Verlag, Braunschweig
 71. Diercke Weltatlas
 72. Heimat und Welt
 73. Der Lebensraum des Menschen
 Paul List Verlag, München
 74. Harms Atlas Deutschland und die Welt
 Bayerischer Schulbuch-Verlag, München
 75. Das ist unsere Erde — Weltatlas
NORVÉGIA
 J. W. Cappelen's Forlag, Oslo
 76. Verdens Cappelen's Atlas for Skolen
 Forlagt Av H. Aschehoug and Co., Oslo
 77. Skole Atlas
OLASZORSZÁG
 Istituto Geografico De Agostini- Novara
 78. Piccolo Atlante Geografico Moderno
PAKISZTÁN
 Ferozsons Ltd. Lahore
 79. Atlas of the world in Urdu
PORTUGÁLIA
 Porto Editora, Porto
 80. Atlas Universal Portugal Continental, Insular e Ultra-
 marino

SIERRA LEONE
 Thomas Nelson and Sons Ltd. London
 81. Sierra Leone Atlas
SPANYOLORSZÁG
 Libreria y Casa Editorial Hernando, S. A. Madrid
 82. Atlas de España con Nociones de Geografía
 Editorial Seix Barral, S. A. Barcelona
 83. Atlas Escolar Universal
 84. Atlas Geografico de España
SVÁJC
 Art. Institut Orell Füssli AG, Zürich
 85. Schweizerischer MittelschulAtlas
SVÉDORSZÁG
 Bergvalls Förlag, Stockholm
 86. Bergvalls Atlas for den 9-åriga skolan
 87. Bergvalls Atlas Årskurs 4.
 88. Bergvalls Atlas
 Svenska Bokförlaget, Stockholm
 89. Skolatlas
 90. Nordisk Skolatlas
SZOVJETUNIÓ
 Glavnoje Upravlenije Geodezii i Kartografii, Moskva
 91. Naša Rodina, geografičeskij atlasz dlja četvertogo
 klassa
 92. Geografičeskij atlas dlja pjatogo klassa
 93. Geografičeskij atlas dlja načalnoj školy
 94. Geografičeskij atlas častej sveta i važnejših gosu-
 darstv (5—7 kl)
 95. Atlas SSSR dlja srednej školy
 96. Geografičeskij atlas SSSR dlja srednej školy
 97. Geografičeskij atlas SSSR dlja 7-go—8-go klassov
UGANDA
 Thomas Nelson and Sons Ltd. London
 98. Uganda Junior Atlas
ÚJ-ZÉLAND
 A. H. and A. V. Reed, Wellington
 99. Reed's World Atlas for New Zealand Schools
 Whitcombe and Tombs Ltd, Christchurch
 100. Atlas of Geography for New Zealand and Australian
 Schools

Magyarország Nemzeti Atlasza

Sziládi József

DK 528.921 : 912(439)

A nemzeti atlaszok készítése az utóbbi időben az egyes országoknak mintegy erkölcsi kötelességévé vált. Ezt mutatja az a tény, hogy néhány év leforgása alatt az atlaszok egész sora jelent meg, holott régebben egy-egy ilyen kiadvány ritkaságszámba ment. A Nemzetközi Földrajzi Unió kérésére összeállított, nemzeti atlaszokról készült tanulmány (*Salichtchev K. A.*: Atlas Nationaux, Histoire, analyse voies de perfectionnement et d'Unification. Édition de l'Académie des Sciences de l'URSS, Moscou, Léningrad 1960.) történeti részében szemléletesen bemutatja a nemzeti atlaszok iránti érdeklődésnek a rohamos növekedését. Bár az első olyan atlasz, amely a szó mai értelmében többé-kevésbé jogosan nemzeti atlasznak nevezhető, a Finn Földrajzi Társaság kezdeményezésére már 1889-ben megjelent, mégis az utána következő évtizedek csak néhány atlasz megjelenését hozták: 1910, Finnország Atlasza; 1914, Ázsiai Oroszország Atlasza; 1928, Finnország Atlasza; Egyiptom Atlasza; 1935, Csehszlovákia Atlasza; 1937—40, Nagy Szovjet Világatlasz; 1940, Olaszország természeti és gazdasági atlasza.

A második világháború befejeződése után azonban megkezdődött a nemzeti atlaszok rohamos megjelenésének az időszaka. Míg az 1889—1940-ig eltelt 51 év alatt összesen 8 atlasz jelent meg, az 1948-tól 1960-ig eltelt 12 év alatt — *Szalicssev* professzor történelmi áttekintését véve alapul — 14 nemzeti atlaszt adtak ki: Ausztrália, Amerikai Egyesült Államok, Belgium (1947) Belgium (1954), Bjeloruszszia, Franciaország, India, Izrael, Kanada, Kongó, Lengyelország, Marokkó, Svédország, Tanganyika.

Az atlaszok jelentős része több év leforgása alatt folytatódólagosan jelent meg. Az 1960 óta eltelt időszakban folytatódott ez a sorozat, pl.: 1961, Örmény SzSzK; 1962, Ukrán SzSzK, Moldvai SzSzK, Uganda; 1963, Üzbég SzSzK; 1965, Svájc; 1967 Csehszlovákia; Magyarország.

Nem tekinthető véletlennek, hogy az egyes országok oly nagy érdeklődést tanúsítanak ilyen atlaszok kiadása iránt. Az okok között valószínűleg elsőként szerepel a térképészet és az egyes tudományágak egymásratalálása, amelynek következtében az egyes tudományos intézetek munkájuk,

illetve eredményeik rögzítésére, munkaeszközként való használatra egyre szívesebben fordulnak a térképes ábrázoláshoz. Hogy csak magyarországi példákat hozunk, elég utalni Magyarország Éghajlati Atlaszára, Magyarország Vízföldtani Atlaszára, a Magyar Állami Földtani Intézet hatalmas arányú térképészeti munkáira, a Földrajztudományi Kutatóintézet geomorfológiai térképezési munkáira, stb. Természetesen a tudomány és a térképészet egyre szorosabbá váló kapcsolata egyáltalában nem korlátozódik a természettudományokra, egyre inkább növekszik a jelentősége a statisztikai összefüggések bemutatásában és értékelésében is, illetve a területi tervezésben. Ez utóbbi magyarázza meg a regionális atlaszok iránti, világszerte növekvő érdeklődést. A térképnek a tudományos munkában való felhasználása azonban csak egy része a tudomány és térkép kapcsolatának. Mind a tudományos intézetek, mind a gazdasági szervek szívesen mutatják be eredményeiket a nagyközönségnek, a nem szakemberek számára is érthető, szemléletes térképeken. A tudományos munka segédeszköze mellett tehát az ismeretterjesztés egyik fő eszköze is a térkép. Nagymértékben vonatkozik ez a statisztikai adatok ismertetésére, amelyek számszerűleg, illetve táblázatos formában a nagyközönség számára gyakran unalmasak lennének. Ebben az ismeretterjesztésben a nemzeti atlaszokra igen nagy szerep vár. Az országhatárokon belüli ismeretterjesztésnél azonban semmivel sem kisebb a jelentősége a nemzeti atlaszok nemzetközi küldetésének, amelyek a nyelvi akadályokat elhárítva, — lévén a térkép nyelve nemzetközi — az egyes országok egymással való összehasonlítását is lehetővé teszi. Ennek a jelentőségnek az elismerését példázza a Nemzetközi Földrajzi Unió keretén belül 1956-ban, a Rio de Janeiroi kongresszuson a Szovjetunió javaslatára létrehozott Nemzeti Atlaszok Bizottsága. E bizottság 6 rendes és 4 levelezőtárgyból áll. A bizottságban Magyarország is képviselve van *dr. Radó Sándor* személyében, aki 1958-ig levelező, azóta rendes tagként képviseli hazánkat az Amerikai Egyesült Államok, Belgium, Franciaország, India és a Szovjetunió képviselőjével együtt.

A Nemzetközi Földrajzi Unió Nemzeti Atlaszok Bizottságának éppen az a célja, hogy az egyes országokban készülő atlaszok szerkesztését úgy segítse, a konferenciákon történő szakmai tapasztalatcsere útján úgy befolyásolja, hogy azok elkészülésük után a már említett nemzetközi küldetésnek lehetőség szerint minél jobban megfeleljenek. Tematikájuk, az illető ország sajátosságának figyelembevételével ugyan, de minél jobban megegyezzen a nemzetközi gyakorlattal, s így az egyes atlaszok tanulmányozása során az ábrázolt országok természeti, gazdasági és társadalmi viszonyait a lehető legtökéletesebben egybe lehessen vetni. Végül nem szabad megfeledkeznünk a nemzeti atlaszok tájékoztatói és ismeretterjesztési céljairól sem. Az előbbi a tudományos és gazdasági élet szakemberei számára nyújt — természetesen nem saját szakterületükről — összefoglaló képet, utóbbi viszont egy kicsit lexikonszerű szerepet is betölt, az országról jelentős mennyiségű adatot közöl. A térkép mint ábrázolási mód lényegének megfelelően, az adat-

közlés túlhaladja a lexikális anyag nyújtását, mivel a térkép természeténél fogva az összefüggéseket is bemutatja, illetve felismerhetővé teszi.

Magyarország Nemzeti Atlasza kiadásával kapcsolatban az Állami Földmérési és Térképészeti Hivatal 1959 óta folytat előkészítő munkálatokat. Nagy lendületet adott a munkának a Nemzetközi Földrajzi Unió Nemzeti Atlaszok Bizottságának 1962-ben Budapesten tartott ülése, és az ezzel egyidejűleg rendezett nemzetközi Nemzeti Atlasz kiállítás. Az atlasz munkálatainak tényleges megkezdését az tette lehetővé, hogy az állam magára vállalta a költségek jelentős részét.

Az atlasz előkészítése az anyagi feltételek megteremtésén kívül a tematika összeállításával kezdődött. A munka folyamán több variáció született mind a formátum, mind a terjedelem, mind a térképes-szöveges rész aránya tekintetében.

Az elfogadott negyedik variáció, amely szerint az atlasz elkészült: 100 térképoldal, 8 szövegoldal (a bevezetéssel és tartalomjegyzékkel együtt 112 oldal) és hajtogatott melléklet. Méretarányok: 1:1 000 000, 1:1 500 000, 1:2 000 000, 1:2 500 000, 1:3 000 000, 1:4 000 000, 1:6 000 000 és 1:7 000 000, a térképmelléklet 1:500 000, Magyarország összes településével és a hátoldalra nyomott névmutatóval. Az atlasz 8 fejezetet tartalmaz, 279 térképpel ezek a következők:

Természeti viszonyok I. 1 szövegoldal, 15 térképoldal, 33 térkép (geofizikai, hegység szerkezeti, ösföldrajzi, geológiai, domborzati, geomorfológiai és reliefenergia térképek).

Természeti viszonyok II. 1 szövegoldal, 15 térképoldal, 57 térkép (klímatermészet-térképek, fenológiai, hidrogeológiai és hidrológiai, növény- és állatföldrajzi, talaj- és talajpusztulási, valamint tájbeosztási térképek).

Népesség. 1 szövegoldal, 11 térképoldal, 24 térkép (népsűrűségi, anyanyelvi, népességváltózási, kor és nem szerinti megoszlást bemutató térképek, külterületi népességet és a foglalkozás szerinti megoszlást, munkaerőmérleget, településtípusokat és a népmozgalmat bemutató térképek).

Mezőgazdaság. 1 szövegoldal, 23 térképoldal, 100 térkép (birtokviszonyok, művelési ágak, agrotechnikai és agrokémiai, növénytermesztési, állattenyésztési, felvásárlási, szántóföldminőségi térképek).

Ipar. 1 szövegoldal, 19 térképoldal, 30 térkép (foglalkoztatottak létszáma, állóeszköz-állomány, kapacitás, energiafelhasználás, szektormegoszlás, iparág- és iparfejlődési térképek).

Közlekedés és hírközlés 1 szövegoldal, 5 térképoldal, 7 térkép (közlekedési hálózat, közúti és vasúti forgalom, hajóútak, rádió és televízió, sajtó-térképek).

Kereskedelem. 1 szövegoldal, 5 térképoldal, 9 térkép (élelmiszer, ruházati, vegyipar-cikkforgalom, vendéglátás, bolti eladóterület megoszlása, szálláshelyek, külkereskedelmi forgalom, diplomáciai kapcsolatok térképe).

Szociális és kulturális viszonyok. 1 szövegoldal, 4 térképoldal, 16 térkép (oktatás, rádió- és televízió-előfizetők, könyvkiadás, filmszínházak és szín-

házak látogatottsága, egészségügyi és lakásviszonyokat bemutató térképek).

Kiegészítésül egy térkép bemutatja az ország természetvédelmi területeit és műemlékeit, egy összefoglaló gazdasági térkép az ipart és mezőgazdaságot együttesen ábrázolja, végül az államigazgatási beosztás zárja az atlaszt. Az 1:500 000 méretarányú térképmelléklet pedig a legfrissebb adatok alapján bemutatja az ország összes települését.

Az atlasz térképes részének témák szerinti megoszlása a következő:

Természeti viszonyok, illetve a népgazdaság természeti alapjai	30%
Népesség	10%
Mezőgazdaság	23%
Ipar	19%
Közlekedés	5%
Kereskedelem	5%
Összefoglaló gazd. térkép	2%
Gazdasági rész együtt	54%
Egyéb	6%

Szerkesztés

Magyarország Nemzeti Atlaszának a szerkesztő bizottsága a tematika összeállításánál abban a szerencsésnek mondható helyzetben volt, hogy a már megjelent nemzeti atlaszok egész sorának ismeretében, azok részletes tanulmányozása után kezdhették el a munkát. A rendelkezésre álló atlaszokon kívül nagy segítséget nyújtott az előbbieken már említett nemzeti atlaszokról szóló tanulmány, amelyet a Nemzetközi Földrajzi Unió Nemzeti Atlaszok Bizottsága készítettett, amely mind statisztikailag, mind tematikailag feldolgozza és értékeli az eddig kiadott atlaszokat. Ezáltal a témakörök összeállításánál azoknak a műveknek a tapasztalatait is felhasználhattuk, amelyeket nem lehetett beszerezni. A fentemlített atlaszgyűjteményeknek és szakkönyvnek a tanulmányozása remélhetőleg elkerülhetővé tette, hogy az atlaszban felesleges térképek szerepeljenek, illetve szükségessé kimaradjanak. Ez annál is inkább fontos volt mivel Magyarország Nemzeti Atlasza terjedelmében a legkisebbek közé tartozik. A Szaliscsev-féle tanulmányban minimális programnak megfelelő tartalommal rendelkezik. Az említett tanulmány 2 részre osztja a nemzeti atlaszok témakörébe vágó térképeket:

A *minimális program térképei* tartalmazzák azokat a témákat, amelyek egy ország bemutatásához, a természeti, gazdasági és társadalmi tényezők összefüggéseinek, a kölcsönhatásoknak a bemutatásához okvetlenül szükségesek, amelyek közül bármelyiknek az elhagyása az atlasz felépítésében törést okozna.

A *kiegészítő térképek* tartalmazzák azokat a témákat, amelyek nem okvetlenül szükségesek de részben teljesebbé, részben érdekesebbé teszik az atlaszt.

Mivel Magyarország Nemzeti Atlasza zömében csak a minimális programot követi, hiányoznak belőle olyan nélkülözhető, de érdekes témák, mint:

Az ország helyzete Európában és a világban
Felmérési hálózat.

Térképtörténeti áttekintés, használatos térképtípusok,

Az ország történelmének rövid térképes áttekintése.

A jellemző állat- és növényfajok képes bemutatása.

Földtani, morfológiai és talajszelvények, nyelvjárási és népviseleti térképek.

Gazdaságtörténeti térképek stb.

A szerkesztéssel kapcsolatban szükséges néhány szót szólni a felhasznált adatok időpontjairól. Magyarország Nemzeti Atlasza szerkesztésénél — mint minden nemzeti atlasznál — arra törekedtünk, hogy a felhasznált adatok azonos időpontból származzanak, — illetve átlagoknál azonos időt öleljenek fel — ez biztosította volna legjobban az egyes témák egymással való összehasonlíthatóságát. Ez a törekvés, miként a többi nemzeti atlasznál sem, ugyanúgy a magyarnál sem valósult meg teljesen.

A *természeti témáknál*, pl. geofizika, meteorológia, fenológia, hidrológia, természetesen a sok évi átlagokat kívántuk alkalmazni. Ahol arra megfelelő adatsor állt rendelkezésre, ott 50 éves átlagokat, ahol erre nem volt meg a lehetőség, ott 25, illetve 10 éves átlagértékeket adtunk.

A *népességi fejezet* térképei az időpontok szempontjából szintén nem lehettek egységesek, mivel községi részletezésű témáknál csak az 1960. évi népszámlálás adatai álltak rendelkezésre. Ahol viszont léteztek a Központi Statisztikai Hivatal által továbbvezetett adatok, ott természetesen a frissebbek kerültek az atlaszba.

A *mezőgazdaságnál* az 1964. évvel záródó öt-éves átlagok szerepelnek, amely adatsor nagyon szerencsésnek mondható, mivel az 1960—1964 mezőgazdasági évek az igen különböző időjárásviszonyok miatt jó átlagértéket adnak. Akad azonban egy sajnálatos szépséghibája a mezőgazdasági adatsorunknak, s ez a gépesítés 1962. évi állapotának bemutatása, amelyet kezdetben adathiány, később pedig már a határidő miatt nem tudtunk frissebb adatokkal helyettesíteni. A gépesítési adatok korrekciója a szöveges részben megtörtént.

Az *ipar* ábrázolása általában 1963. évi adatokra épült, de a kiemelt létesítményekre vonatkozólag (amelyeknél 1964 végére nagyságrendi változás történt) ahol a lehetőségek megengedték, az újabb adatokat vettük fel a térképre. Ezt az átlagtól való eltérést az illető térképlapokon feltüntettük.

A *közlekedés*, ábrázolásmódja következtében, menetközben javítható volt, így ott a hálózat bemutatásánál a legfrissebb adatok szerepelnek. Kivételt képeznek, a közúthálózat terhelésének térképei, amelyek az 1963. évi forgalomszámlálást tükrözik.

A *kereskedelem térképei* az 1964. év adatai alapján készültek, a szociális és kulturális ellátás 1960., illetve 1964. évi állapotokat mutat be, aszerint, hogy csak a népszámlálási adatok álltak rendelkezésre, vagy a Központi Statisztikai Hivatal továbbvezetett adatsort tudott nyújtani.

Adatgyűjtés

A szerkesztés előkészítését és a témakörök összeállítását tudományos szerkesztő bizottság és albizottságai végezték, amelyek a vezető tudományos intézetek képviselőiből, gyakran vezetőiből álltak. Ez nemcsak azt biztosította, hogy a tudományos színvonalnak megfelelő legyen a témakiválasztás, hanem egyúttal azt is elősegítette, hogy a térképek szerkesztésében a megfelelő anyag rendelkezésünkre álljon. A tudományos bizottság, utána pedig a Magyar Tudományos Akadémia Földrajzi Bizottsága és Térképészeti Albizottsága a munka folyamán ellenőrző üléseken a tervek bemutatása útján figyelemmel kísérte az atlasz szerkesztési munkáit. Egyébként a bizottság tagjainak jelentős része mint lektor is résztvett az atlasz szerkesztési munkáiban.

A tényleges szerkesztési munka zömmel a Kartográfiai Vállalatnál zajlott le. Alapanyag szempontjából az atlasz térképei 4 csoportra oszthatók:

1. Mind az adatgyűjtés, mind a szerkesztés a Kartográfiai Vállalatnál történt, lektorálás nem volt.

2. Adatgyűjtés a Központi Statisztikai Hivatalban, szerkesztés a Kartográfiai Vállalatnál történt lektorálás nem volt.

3. Az anyagot valamelyik tudományos intézet bocsátotta rendelkezésre, a Kartográfiai Vállalat szerkesztette, és az alapanyagot adó intézet lektorálta.

4. A terveket valamelyik tudományos intézet készítette az atlasz számára, illetve az egyébként is készülő térkép Magyarország Nemzeti Atlaszában jelenik meg először.

Az intézetek által nyújtott támogatás természetesen nemcsak az alapanyag-szolgáltatásra vonatkozott, oly esetben sem, amikor már meglévő térképet dolgoztak át a nemzeti atlasz számára, hanem a térkép generalizálási munkáit a tervező részletesen megbeszélte a lektorral, aki szaktanácsaival is segítette a tervező munkáját. A térképterv miután elkészült, a lektorhoz került, és csak az észrevételek kijavítása után mehetett további feldolgozásra. A próbanyomtatnak — a vállalati ellenőrzéstől függetlenül — a lektor jóváhagyását kellett megkapnia ahhoz, hogy véglegesen a nyomdába kerüljön.

Adatszolgáltatással, lektorálással, illetve néhány esetben a térképterv elkészítésével a következő intézetek és hivatalok segítették az atlasz elkészítését.

Belkereskedelmi Kutatóintézet,
Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Erdészeti Tudományos Intézet,

Központi Statisztikai Hivatal,
Külügyminisztérium,
Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet,
Magyar Állami Földtani Intézet,
Magyarok Világszövetsége,
Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium,
MTA Agrárgazdasági Kutatóintézet,
MTA Földrajztudományi Kutatóintézet,
MTA Szőlészeti Kutatóintézet,
Országos Földügyi és Térképészeti Hivatal,
Országos Meteorológiai Intézet,
Országos Tervhivatal,
Útügyi Kutatóintézet,
Vízgazdálkodási Tudományos Kutatóintézet.

Technológia

Az atlasz — témájánál fogva — sok ismétlődő méretarányú térképet tartalmaz. A kétszínű alap-térképek azonosságának biztosítása érdekében minden szereplő méretarányból térképenként és színenként egy-egy asztralonforgatást készítettünk. Így minden egyes, Magyarországot bemutató térképpoldal tisztázati rajzának elkészítésekor a kék és a szürke rajz készen állt, csak az esetleges módosításokat, illetve törléseket kellett elvégezni. Ezt kiegészítően készültek 1:1 méretben a többi színek rajzai és ragasztásai. Problémát jelentett, hogy bár a rajzok nyomásméretben készültek, igen sok esetben papírragasztást kellett használni amiatt, hogy a fóliaragasztás máig sem megoldott probléma nálunk. Hibaként említhetjük azt a helytelen gyakorlatot, hogy a színterveket minden esetben asztralonon készítettük el, holott későbbiekben bebizonyosodott, hogy kis színfoltok esetén az asztralon nem pótolhatja a kéknymaton készült papírszíntervet. Ezeknél a térképeknél utólag új színtervet kellett készíteni. Végül kivételként megemlíthetjük, hogy bár az atlasz térképeinek legnagyobb részét nyomásméretben rajzoltuk, három térkép 1,33-szoros nagyításban, kettő pedig kétszeres nagyításban készült. Ez utóbbiaknál jelentős generalizálási problémáink adódtak, amelyeket csak a próbanyomat után sikerült megoldani.

A Kartográfiai Vállalat eddigi munkái közül Magyarország Nemzeti Atlasza volt a legsokrétűbb, a legváltozatosabb tartalommal, és a legtöbb a vállalaton kívüli kapcsolattal. Sok olyan probléma merült fel, amely számunkra ismeretlen volt, s ma, amikor az atlasz összes kartográfiai munkáit befejeztük, s több tapasztalattal rendelkezünk, sok mindent másképp készítenénk. Remélhetőleg tapasztalatainkat más, hasonló jellegű munkánál a jövőben felhasználhatjuk.